

Augustinus Kardinaal Bea en Dr. Willem A. Visser 't Hooft

Vrede tussen christenen

(Voorwoord van Prof. Dr. A. J. Bronkhorst), Boekencentrum N.V., 's-Gravenhage 1967, 188 pp., f 7,90.

Een goedgekozen serie voordrachten en interviews uit de laatste 6 jaren van de twee belangrijkste huidige promotoren der oecumenische beweging. Beiden spreken over de aanbreekende veelvormigheid der Kerk. Daar men met verantwoordelijke diplomaten te doen heeft, moet men tussen de regels door kunnen lezen om zich op meer te beroepen dan op het uitdrukkelijk gezegde.

W. Boelens S.J.

N. J. M. Vendrik

Maar een half woord

Paul Brand, Hilversum, 1967, 216 pp., f 11,90.

Dat deze radiospeeches toen ze uitgesproken werden het goed deden valt goed te begrijpen. Maar zo samengevat in een boek wordt het een blok dat de lezer wat zwaar op de maag ligt. Bovendien is het maar een half woord gebleven. Het rikt te zeer naar het oude taalgebruik. Voortdurend overvalt je een gemengd gevoel, van welwillendheid omdat het allemaal heel sympatisch gezegd wordt en van moedeloosheid omdat er nog zo vaak woorden gebruikt worden die eigenlijk dood zijn en omdat ze weer opdraven: god, Christus, kerk en sacramenten: een nu toch wel afgestorven associatie, dacht ik. Neen bij het gelovig leven en opvoeden zal het „ik zal alles nieuw maken“ hopenlijk iets radicaler uitwerken dan in dit boek gebeurt.

N. Verhoeven

John Heijke C.S.Sp.

An ecumenical light on the renewal of religious Community Life - Taizé

Duquesne University Press, Pittsburg, (Nauwelaerts, Louvain), 1967, 203 pp., \$ 4.50.

Deze Nederlandse schrijver geeft, na een korte historische inleiding, zeer waardevolle beschouwingen over de nieuwe inspiratie welke de broeders van Taizé (reformatorisch) voor de oude kloosterlijke waarden leveren.

Voor roeping en binding belichten zij opnieuw het verticale aspect, voor armoede (beter: evangelische eenvoud) stellen ze de onderlinge lotsverbondenheid centraal, voor het celibaat de totale dienstbaarheid aan de Kerkgemeenschap, terwijl ze het kloosterlijke gezag sterk als dienstbaarheid beleven. Theologische publikaties en breed georiënteerde liturgie betekenen veel voor de oecumenische toenadering der christenen.

De schrijver beoogt en bewerkt hetzelfde resultaat als de communautiteit van Taizé: bezinning op eigen waarde via waardering van andere medechristenen.

W. Boelens S.J.

Robert McAfee Brown

The spirit of Protestantism

Oxford University Press, New York, 1965, 270 pp.

Dit irenisch geschreven boek kan het beste gekenmerkt worden als een handboek voor catechisatie, dat het protestantisme wil beschrijven in zijn gerechtvaardigde eigenheid tegenover het rooms-katholicisme. Zijn bruikbaarheid ligt in de aansprekende taal in de vorm van korte hoofdstukken, welke belangrijke onderdelen van het christelijk beleven in het licht stellen. Eenzijdige objecties en belichtingen van katholieke zijde wil de schrijver niet op eenzijdige frontstellingen aan protestantse zijde laten uitlopen. Daar het boek met weinig veranderingen de uitgave van 1960 herhaalt, is de oecumenische betekenis niet zo groot als na Vaticanum II het geval had kunnen zijn. Ook de schrijver zelf noteert dit nadeel.

W. Boelens S.J.

W. Y. Evans-Wentz, (ed.)

Tibetan Yoga and Secret Doctrines

Oxford Univ. Press Paperbacks, 1967², 389 pp., \$ 2,50.

Eerbiedwaardige verzameling van klassieke Yoga-teksten, met uitvoerige inleiding en commentaar. Zij bevatten de Exercitia Spiritualia van de boeddhist, waardoor hij uit de toestand van Onwetendheid komt tot het Juiste Wetten. Met veel soepelheid incorporeert de inleider ook Christus in het stelsel. Men kan hem dankbaar zijn voor de enorme arbeid die ons de bronnen rechtstreeks toegankelijk maakt.

J. de Wit

WIJSBEGEERTE

E. Fromm

Marx' visie op de mens

manifesten

vert. Paul Rodenko, L. J. C. Boucher, Den Haag, 125 pp., f 7.50.

In de oorspronkelijke Engelse editie is dit werkje vooral bedoeld om de vele gedeeltelijk opzettelijk veroorzaakte misvattingen in de U.S.A. over Marx weg te ruimen. Hier kan het dienen als een eerste inleiding op het denken van Marx voor wie daarmee volslagen onbekend is. Helder en duidelijk geeft de schrijver de nieuwste Marx-interpretatie weer. Zeker is hij daarbij beïnvloed door moderne Duitse schrijvers die in Marx een goed aanknopingspunt vinden om terug te keren tot de dialectiek. De beschrijving van de persoon, zijn huwelijk en zijn vriendschapsverhouding tot Engels aan het slot van het boek is wat te rooskleurig. Het overzicht over de Marx-interpretatie in en buiten de Sovjetunie is bijzonder leerrijk ook voor degenen die de theorieën van Marx zelf kennen. Merkwaardig is de overeenkomst die schrijver vindt tussen het marxisme en het zen-boeddhisme.

C. J. Boschheurne

R. C. Kwant

De stemmen van de stilte

Paul Brand, Hilversum/Antwerpen, 146 pp..

A. de Waelhens heeft Merleau-Ponty 'de filosoof van de schilderkunst' genoemd. Aan dit aspect van Merleau-Ponty's oeuvre heeft R. C. Kwant een monografie gewijd. Het meest bekende van Merleau-Ponty's geschriften over schilderkunst, *L'Oeil et l'Esprit*, krijgt vanzelfsprekend de meeste aandacht. Kwant verduidelijkt dit bondige en niet altijd even heldere essay aan de hand van andere publikaties en notities waarin Merleau-Ponty over schilderkunst spreekt: *Le doute de Cézanne*, *Le langage indirect et les voix du silence*, de verspreide aantekeningen, postuum gepubliceerd in *Le visible et l'invisible*. Merleau-Ponty kent de schilderkunst een geprivilieerde positie toe, omdat de schilder aan het woord, en dus aan het geconstitueerde van de cultuurwereld, ontkomt en de werkelijkheid, zonder die te hoeven uit te spreken en te

verengen, alleen maar aanwijst. Zonder ze te verbreken geeft hij de stilte een stem. Kwant beperkt er zich toe in een vlotte analyse het inzicht van de Franse wijsgeer te verduidelijken en te systematiseren. Hij neemt daarbij geen kritisch standpunt in.

G. Bekaert

Eckhard Heftrich

Hegel und Jacob Burckhardt

Vittorio Klosterman, Frankfurt, 1967, 42 pp., DM. 3.80

In deze studie, die zich hoofdzakelijk afzet tegen Karl Löwith: *Jacob Burckhardt. Der Mensch inmitten der Geschichte* probeert de schrijver met succes aan te tonen dat het anti-hegelianisme van Burckhardt tijdbepaald was en voortkwam uit een verkeerd begrip van Hegel. Hegel werd door Burckhardt vooral gekend door de bril van diens tegenstander Schopenhauer. Feitelijk was de tegenstelling tussen beide niet groot, maar uit dit werkje blijkt weer dat Burckhardt ook in dit opzicht zoals in zijn begrip voor de sociale positie van de kunstenaar zich zijn eigen positie onvoldoende bewust was. In ieder geval toont schrijver aan dat het onbegrip voor Hegel bij de kunsthistoricus eigen productieve waarde heeft gehad. Juist nu men in deze tijd zich weer meer gaat verdiepen in de achtergronden van het denken van Burckhardt, die in vele opzichten een van de grondleggers van de moderne kunstgeschiedenis is, is dit werkje belangrijk. Omdat Burckhardt tot deze grondleggers behoorde is de achtergrond van zijn denken voor een grondslagenonderzoek van de kunstgeschiedenis noodzakelijk studiemateriaal.

C. J. Boschheurne

Herbert Marcuse

Der eindimensionale Mensch

Luchterhand, Neuwied, 1967², 284 pp., DM. 18.

Schrijver geeft een scherpe analyse van de tegenwoordige samenleving. Hij gebruikt daarbij een dialectische methode, hoewel hij ook gebruik maakt van Husserls en Heideggers inzichten. Er wordt aangetoond dat Marx toch gelijk heeft gekregen waar hij vervreemding en verelending in steeds sterker mate verwachtte, hoewel misschien in andere vorm als hij verwacht had. Merkwaardigerwijze blijkt uit het betoog van de schrijver wel dat vervreemding en verelending hetzelfde is, wat ook etymologisch het

Streven, 21e jaargang. Voortzetting van Studiën, 97e jaargang
Streven, Vlaanderen, 35e jaargang

Hoofredactie

F. Van Bladel S.J., Frankrijklei 91, Antwerpen. Tel. (03) 312011 of 328828
G. J. Adriaansen S.J., Valeriusplein 20^{II}, Amsterdam

Administratie

Frankrijklei 91, Antwerpen. Tel. (03) 312013 of 312011
Postch. Streven 884.67, Antwerpen

Abonnementen

Voor België 330 Fr. (175 Fr. voor het halfjaar).
Buitenland: 350 Fr. (200 Fr. voor het halfjaar);
te storten op P.C.R. 884.67, *Streven - Antwerpen*.
Afzonderlijke nummers: 35 Fr.

Nadruk van artikelen uit dit nummer zonder verlof van de redactie is verboden

- 635 Verandering als theologisch probleem / H. Berkhof
644 Van federaliseringsproces naar federatie / Lode Claes
650 Enquête onder alle priesters, diakens en subdiakens / G. Adriaansen
653 Onze verantwoordelijkheid voor de toekomst / A. Thiadens
661 Het beschadigde kunstwerk / Geert Bekaert
667 Hart voor hart / D. Longmore en M. Ross-MacDonald
672 De aandacht voor de mens in de huidige Sovjetliteratuur II /
M. Lathouwers
686 Wolkers' 'Horrible Tango' / Leo Geerts
695 Het nieuwe gezicht van de Nederlandse Spoorwegen / Paul Mertz
700 Brecht-dialogoog / Jo Van Osselt
707 Politiek Overzicht: Nederland: Partij-politieke onduidelijkheid / J. Oomes

Forum

- 712 Newman-bibliografie 1967 / Zeno O.F.M.Cap.
713 Nieuws in de Nederlandse literatuur / J. Groot

715 Boekbespreking

streven

Eenentwintigste jaargang, deel 2, no. 7 - 12, april - september 1968

SYSTEMATISCHE INHOUDSOPGAVE

ARTIKELN

Godsdienst

- Verandering als theologisch probleem, *H. Berkhof* 635
Onthellenisering?, *H. Robbers* 742
Mens en heil in het hindoeïsme, *J. Bayart* 770
Een manco van onze theologie, *M. Jeuken* 780
Ziet de jonge mens wat in het ambt?, *E. Kimman* 784
Eucharistie: een wijze van eten, *J. Weijens* 879
Uppsala 68: verwachtingen, *J. Fruytier* 947
De troef van de Wereldraad van Kerken, *A. van Weers* 955
Christenen en de revolutie, *G. Martinez Arona* 963
Hoe spreekt men 'religieus'?, *Frans Theunis* 1021
De leken en de vernieuwing van de Kerk in Vlaanderen, *J. Kerkhofs* 1066
Harttransplantaties: probleem van menselijkheid, *C. Sporken* 1095

Sociologie en Economie

- Enquête onder alle priesters, diakens en subdiakens, *G. Adriaansen* 650
De nieuwe industriële maatschappij, *Pierre Antoine* 972
De problemen van de Nederlandse mijnstreek, *H. Hoefnagels* 981
Massacultuur: interview met Edgar Morin, *W. van Dijk en E. De Kuyper* 1014
Universiteit en bedrijfsleven, *P. van Boven* 1058
Het vergelijk der rassen I, *Th. de Jong* 1076
De structuur van ons belastingstelsel, *D. Brüll* 1089
Massacultuur II: interview met Umberto Eco, *Annie Declercq, W. van Dijk, E. De Kuyper* 1128

Wetenschap

- Onze verantwoordelijkheid voor de toekomst, *A. Thiadens* 653
Hart voor hart, *D. Longmore en M. Ross-MacDonald* 677

Politiek

- Van federaliseringsproces naar federatie, *Lode Claes* 644
De eerste week van april 1968, *H. Tromp* 739
De moord op Biafra, *Pierre Chauleur* 751
Geweldloosheid en Black Power, *Martin Luther King* 760
Tsjechische studenten luchten hun hart, *Peter Hebblethwaite* 843
De verschuiving in de Belgische politieke verhoudingen, *B. De Clerq* 851
Pragmatische federalisering in België, *Rigo De Nolf* 858
Nigeria's politieke crisis in perspectief, *Etim Udoh* 1005
Politiek Overzicht België, *H. de Bruyne* 807, 922, 1032
Politiek Overzicht Internationaal en Nederland, *J. Oomes* 707, 803, 918, 1028, 1137

